

Europska
komisija

*Employment and
Social Developments in Europe*

Održivi rast za sve: *mogućnosti za budućnost socijalne Europe*

Sažetak

27 September 2019, Brussels

#ESDE2019

Socijalna Europa

In cooperation with the

European Economic and Social Committee

Održivi rast za sve: mogućnosti za budućnost socijalne Europe

Sažetak

ODRŽIVI RAST ZA SVE: MOGUĆNOSTI ZA BUDUĆNOST SOCIJALNE EUROPE

Gospodarstvo EU-a 2018. nastavilo je bilježiti pozitivna kretanja započeta 2013. kada se gospodarska aktivnost počela oporavljati od financijske i gospodarske krize. Zaposlenost u EU-u dosegla je nove rekordne vrijednosti, a nezaposlenost i rizik od siromaštva i socijalne isključenosti nastavili su se smanjivati. Ta kretanja ulijevaju povjerenje i pokazuju da su politike koje EU provodi posljednjih godina polučile rezultate. Međutim, ta se kretanja ostvaruju u vrijeme ubrzanih promjena, koje se posebno odnose na demografsko starenje naših društava te na tehnološku transformaciju i brzu digitalizaciju naših gospodarstava i društava. Ti sveprisutni trendovi zajedno dovode do novih oblika rada koji zahtijevaju nove vještine te do nedostatka radne snage u nekim područjima i novih poteškoća za europski socijalni model. ⁽¹⁾

Prošla je godina obilovala i pojavama koje upozoravaju na krhkost nedavnih postignuća u srednjoročnom i dugoročnom razdoblju. Na globalnoj su razini novi rizici, kao što su protekcionističke tendencije u trgovini te povećane međunarodne gospodarske i geopolitičke nesigurnosti, pridonijeli usporavanju rasta na globalnoj razini i na razini EU-a 2018. te doveli do daljnjih korekcija na niže u ekonomskim prognozama. ⁽²⁾ Osim toga, iako su unutarnji gospodarski trendovi općenito takvi da podupiru europsko gospodarstvo, potrebno je riješiti glavna otvorena pitanja kako bi se osigurala Europa koja štiti i koja je konkurentna, pravedna i održiva. ⁽³⁾ Ta otvorena pitanja uključuju slab rast produktivnosti, postojane rodno uvjetovane razlike u zaposlenosti i plaćama, znatno smanjenje ulaganja, bojazni povezane s troškovima energije i cjenovnom pristupačnošću stambenog prostora te smanjeno, ali i dalje znatno opterećenje javnog i privatnog duga.

Klimatske promjene, propadanje okoliša i neučinkovito iskorištavanje prirodnih resursa isto tako negativno utječu na perspektive održivog razvoja u EU-u i svijetu. Europljani sve više pokazuju da su duboko svjesni tih otvorenih pitanja i važnosti istodobnog rješavanja svih triju dimenzija održivosti – gospodarske, socijalne i ekološke. Cilj je

⁽¹⁾ Za dodatne pojedinosti o utjecaju tih promjena i sveprisutnih trendova na zaposlenost i njihovim socijalnim učincima vidjeti godišnje preglede *Kretanja u području zaposlenosti i socijalnih pitanja u Europi* za 2017. i 2018., sa usredotočenostjom na „Međugeneracijska pravednost i solidarnost” odnosno „Novi svijet rada: više od digitalizacije”. Za dodatnu analizu nedostatka kvalificirane radne snage, mobilnosti radnika i migracija vidjeti i godišnji pregled *Kretanja u području zaposlenosti i socijalnih pitanja u Europi* za 2015., posebno poglavlje „Mobilnost i migracije u EU-u: prilike i otvorena pitanja”.

⁽²⁾ Europska komisija (2019.), Europska ekonomska prognoza: proljeće 2019., *European Economy Institutional Paper* br. 102., svibanj 2019.

⁽³⁾ Vidjeti: Europska komisija (2019.), Europa u svibnju 2019.: pripreme za ujedinjeniju, snažniju i demokratskiju Uniju u sve nesigurnijem svijetu. Doprinosi Europske komisije neslužbenom sastanku čelnika EU-27 u Sibiuu (Rumunjska) 9. svibnja 2019.

učiniti da sva postignuća koja je ostvarila Europa – njezino konkurentno gospodarstvo, visok životni standard, cijenjena socijalna država i pionirske mjere u pogledu okoliša – postanu dugoročno održiva za buduće generacije. Studenti i učenici te ostali građani EU-a zahtijevaju ubrzano djelovanje u borbi protiv klimatskih promjena, a to posebno izražavaju svojim sudjelovanjem na tjednim „marševima za klimu” koji se održavaju u cijeloj Europi od druge polovine 2018. S druge strane, neki dijelovi stanovništva izrazili su zabrinutost u pogledu troškova gospodarske tranzicije potrebne za borbu protiv klimatskih promjena i pravednosti podjele tih troškova.

EU ima sveobuhvatne temelje u Ugovoru te dugogodišnje iskustvo u provedbi programa politika kojima se nastoje istodobno ostvariti gospodarski i socijalni ciljevi te ciljevi u pogledu okoliša. Imao je i vodeću ulogu u oblikovanju ciljeva održivog razvoja Ujedinjenih naroda 2015. Osim toga, u prosincu 2018., na marginama konferencije COP24, (4) EU i 20 država članica potpisali su Deklaraciju iz Šleske o solidarnosti i pravednoj tranziciji. U njoj su naglasili da je s obzirom na socijalni aspekt prelaska na niskouglijčno gospodarstvo ključno osigurati da promjene koje se odvijaju budu prihvaćene u javnosti. Stoga su EU i njegove države članice ključni dionici u oblikovanju odgovora politike na složena

otvorena pitanja našeg vremena, i to ne samo na nacionalnoj i europskoj razini, nego i na globalnoj razini. U dokumentu za razmatranje „Prema održivoj Europi do 2030.“, izdanom 30. siječnja 2019., konkretno se navode mogućnosti uključivanja ciljeva održivog razvoja u strateški okvir politike EU-a. U dokumentu se podsjeća na to da „[o]drživi razvoj znači poboljšanje životnog standarda tako što nam omogućuje stvarni izbor i stvara poticajno okruženje” te stvaranje „uvjeta u kojima ‚dobro živimo u granicama svojeg planeta’ [...] uz pomoć pametne uporabe resursa i modernoga gospodarstva koji služe našem zdravlju i dobrobiti.” U njemu se ističu veze između triju dimenzija održivog razvoja, među ostalim i važnost povezanosti socijalnog aspekta i aspekta okoliša, koja je odlučujući element pitanja održivosti,(5) te se upozorava na to da „bez obzira na to koliko će nadolazeće godine biti burne, najvažnija zadaća bit će ne izgubiti iz vida naše ciljeve za budućnost.” (6)

Kad je riječ o socijalnoj dimenziji održivog razvoja, koja se često naziva „socijalna održivost”, EU je potvrdio svoje obveze na razini politika tako što su Europski parlament, Vijeće i Komisija proglasili europski stup socijalnih prava na sastanku na vrhu o socijalnim pitanjima održanom u Göteborgu 17. studenoga 2017. Stup je okosnica europskog projekta, posebno s obzirom na otvorena pitanja održivosti s kojima se suočava socijalna Europa. Njegov proglas odražava i sve veću zabrinutost da ožiljci koje je ostavila kriza možda još nisu ravnomjerno zacijelili. Naime, dok se s jedne strane opće stanje zaposlenosti i socijalnih uvjeta u EU-u stalno oporavlja i poboljšava, za neke je dohodovne skupine, države članice i regije razvoj događaja manje povoljan. Naime, konvergencija među državama članicama u nekim je područjima sve sporija, divergencija unutar nekih država članica sve je veća, a nekoliko se država članica suočava s problemom postojane nezaposlenosti, sve veće dohodovne nejednakosti i siromaštva zaposlenih.

Te razlike u području zaposlenosti i socijalnih pitanja znatno utječu na dojam koji Europljani imaju o gospodarskom i socijalnom stanju u EU-u. U nedavnim anketama Eurobarometra Europljani su kao najvažnije probleme s kojima se suočavaju na osobnoj razini naveli socijalna pitanja povezana s rastućim cijenama, zdravstvenom i socijalnom sigurnošću, mirovinama te financijskim stanjem kućanstva. S vremenom se sve više širi i zabrinutost povezana s pitanjima okoliša, klime i energije. Europljani sve više zahtijevaju poduzimanje mjera za uklanjanje očiglednih razlika, ali i daljnje djelovanje u cilju rješavanja ostalih važnih problema, posebno migracija i sigurnosti, te borbu protiv klimatskih promjena i propadanja okoliša.

Višestruka otvorena pitanja u tom području politike zahtijevaju da se na njih istodobno odgovori: onima koji se suočavaju s poteškoćama u spajanju kraja s krajem, koji osjećaju nesigurnost u pogledu svojih izgleda za zapošljavanje, koji imaju nižu razinu dobrobiti ili se osjećaju zapostavljenima; onima koji vjeruju da je trenutačno djelovanje u području klime previše ograničeno i presporo; onima koji se boje da se one odvijaju brže nego što to oni mogu podnijeti ili im se prilagoditi ili da se njima preusmjeravaju sredstva s ostalih ulaganja ili inovacija; kao i onima koji upozoravaju da bi jednostrano djelovanje u području klime moglo naštetiti produktivnosti i konkurentnosti EU-a.

Naposljetku, sve više prevladava mišljenje da je potrebno hitno donijeti zajedničke, konkretne i djelotvorne odluke kojima se promiču održiv rast i razvoj u EU-u. To je potvrđeno u Deklaraciji iz Sibiu od 9. svibnja 2019. kojom su

(4) COP24 pokrata je za 24. konferenciju stranaka Okvirne konvencije Ujedinjenih naroda o klimatskim promjenama.

(5) Vidjeti posebice: Europska komisija (2019.), *Europe's Sustainability Puzzle: Broadening the Debate* (Pitanje održivosti u Europi: proširivanje rasprave), dokument Europskog centra za političke strategije, 8. travnja 2019.

(6) Europski sustav strateške analize i analize politika (ESPAS), *Global Trends to 2030: Challenges and Choices for Europe* (Globalni trendovi do 2030.: otvorena pitanja i mogućnosti za Europu), travanj 2019.

se EU i njegove države članice obvezali da će „uvijek primjenjivati načelo pravednosti, bilo na tržištu rada, u pitanjima socijalne skrbi, u gospodarstvu ili u digitalnoj transformaciji, [...] dalje smanjivati nejednakosti među sobom i [...] pomagati onima najranjivijima u Europi, stavljajući ljude iznad politike” te „osigurati budućnost idućim naraštajima Europljana, [...] ulagati u mlade te izgraditi Uniju koja je prilagođena budućnosti i u stanju nositi se s najvećim izazovima 21. stoljeća”. (7)

Pregled kretanja u području zaposlenosti i socijalnih pitanja u Europi za 2019. pridonosi analizi navedene problematike i razmatranjima o njoj. Naslov mu je **„Održiv rast za sve: odluke za budućnost socijalne Europe”** i u njemu se razmatraju sljedeće teme:

poglavlje 1. – Glavna kretanja u području zaposlenosti i socijalnih pitanja

poglavlje 2. – Održiv rast i razvoj u EU-u: pojmovi i otvorena pitanja

poglavlje 3. – Gospodarski i socijalni temelji: od produktivnosti do pravednog i održivog rasta

poglavlje 4. – Ulaganje u ljude i socijalnu održivost: kratkoročni troškovi i dugoročne koristi

poglavlje 5. – Ususret zelenijoj budućnosti: učinci klimatskih promjena na zaposlenost i socijalna pitanja

poglavlje 6. – Održivost i upravljanje: uloga socijalnog dijaloga.

U poglavlju 1. razmatraju se prošlogodišnja ključna kretanja u području zaposlenosti i socijalnih pitanja u EU-u i njegovim državama članicama, uz poseban naglasak na kretanja u području zaposlenosti, nezaposlenosti i raspodjele dohotka u državama članicama te na ranjive skupine. U poglavlju 2. razmatraju se glavni pojmovi održivosti i definicije njezinih različitih dimenzija, uključujući socijalnu dimenziju. Utvrđuju se glavni pokretači održivosti i s njima povezani rizici te se razmatraju otvorena pitanja s kojima se EU suočava na svojem putu prema održivom razvoju te sinergije i potencijalni kompromisi između njegove gospodarske i socijalne dimenzije te dimenzije okoliša. U poglavlju 3. razmatra se jedno od glavnih otvorenih pitanja u pogledu održivosti, a to je slab rast produktivnosti unatoč ubrzanim tehnološkim promjenama i sve višim razinama stručnosti radne snage EU-a. Ispituju se preduvjeti za održiv gospodarski rast, na temelju analize podataka na razini regije i na razini poduzeća, uz naglasak na komplementarnostima između učinkovitosti, inovacija, ljudskog kapitala, kvalitete radnih mjesta, pravednosti i radnih uvjeta. U tom se poglavlju utvrđuju i politike kojima bi se mogla poboljšati produktivnost, a da se ne povećaju nejednakosti. Poglavlje 4. usmjereno je na socijalna ulaganja u odabranim područjima i na ulogu koju ta ulaganja imaju za socijalnu održivost. U njemu se analizira potencijal politika kojima bi se povećao stupanj aktivnosti, zaposlenost i produktivnost, a istodobno ublažile nepovoljne socijalne situacije. U tom se poglavlju utvrđuje da su skrb za djecu i dugotrajna skrb te obrazovanje i osposobljavanje, razvoj vještina, mobilnost i stanovanje ključna područja u kojima bi se intervencijom politike mogla povećati održivost i ostvariti uzlazna konvergencija socioekonomske uspješnosti država članica. U poglavlju 5. preispituje se djelovanje u području klime na gospodarstvo te na zapošljavanje, dohodak i vještine. Analiziraju se i aspekti energetske siromaštva kao posebne vrste siromaštva u EU-u te se razmatraju učinci rizika za zdravlje povezanih s okolišem, kao što je onečišćenje zraka, te politike koje bi imale povoljan učinak na okoliš i ljude. Naposljetku, u poglavlju 6. razmatra se što socijalni partneri i socijalni dijalog, među ostalim i pregovaranje o plaćama, mogu učiniti i čine za promicanje održivog rasta i razvoja.

1. GLAVNA KRETANJA U PODRUČJU ZAPOSLENOSTI I SOCIJALNIH PITANJA

U EU-u i unutar europodručja rast gospodarske aktivnosti nastavio se 2018., iako sporije nego što se očekivalo. To je posljedica slabljenja globalnoga gospodarstva do kojeg je došlo nakon neprekidnoga gospodarskog rasta posljednjih šest godina. Ekonomske prognoze ispravljene su naniže zbog povećanih neizvjesnosti i činjenice da su nizak rast produktivnosti, postojana segmentacija tržišta rada te socijalne i teritorijalne razlike i dalje prepreke održivom rastu u EU-u.

Snažan gospodarski rast usporio se 2018. usred rastućih nesigurnosti.

240,7 milijuna

Europljana bilo je zaposleno u prvom tromjesečju 2019.

Broj zaposlenih u EU-u nastavio je rasti te je dosegao najveću ikad zabilježenu razinu: u prvom tromjesečju 2019. bilo je

Zaposlenost u EU-u doseže nove rekordne vrijednosti, ali rodno uvjetovane razlike i dalje su prisutne.

U sastanku čelnika EU-27 održanom u Sibiuu 9. svibnja 2019.; dostupna na: <https://ec.europa.eu/press-releases/2019/05/09/the-sibiu-declaration>

240,7 milijuna zaposlenih, ⁽⁸⁾ što je 13,4 milijuna više nego u trenutku kad je Junckerova Komisija stupila na dužnost u studenome 2014.

I stopa zaposlenosti u EU-u zabilježila je novu rekordnu vrijednost te je krajem 2018. iznosila 73,5 %, a razlika u stopi zaposlenosti između EU-a i SAD-a nastavlja se smanjivati. Već je petu uzastopnu godinu zabilježeno i povećanje stope zaposlenosti izražene u ekvivalentima punog radnog vremena (EPRV) te je ona 2018. iznosila 67,2 %, što je za 2,2 postotna boda više nego 2008. Međutim, tempo povećanja stope zaposlenosti usporio se. Nastavi li zaposlenost u EU-u rasti trenutačnim tempom (1,3 % godišnje u usporedbi s 1,6 % 2017.), stopa zaposlenosti u EU-u 2020. bila bi nešto niža od cilja strategije Europa 2020., a to je stopa zaposlenosti od 75 %. Osim toga, usporen je i napredak u uklanjanju rodno uvjetovane razlike u zaposlenosti unatoč prethodnoj konvergenciji stopa zaposlenosti muškaraca i žena. Rodno uvjetovana razlika u zaposlenosti 2018. iznosila je 11,6 postotnih bodova, što znači da je ostala gotovo nepromijenjena od 2013.

Stopa zaposlenosti u EU-u dosegla je 73,5 % a razlika u stopi zaposlenosti između EU-a i SAD-a smanjuje se.

6,4 %

nova je povijesno najniža razina nezaposlenosti u EU-

..

Godišnja stopa nezaposlenosti u EU-u 2018. iznosila je 6,8 %, što je 0,8 postotnih bodova niže od razine iz 2017. U travnju 2019. nezaposlenost je dosegla novu povijesno najnižu razinu od 6,4 %. Nekoliko je država članica blizu ostvarenja pune zaposlenosti. Nezaposlenost mladih i dalje se smanjivala te je 2018. iznosila 15,2 % (i 14,2 % u travnju 2019.), što je 0,7 postotnih bodova manje od razine iz 2008. prije krize. Isto vrijedi i za dugotrajnu nezaposlenost. Međutim, i dalje postoje vrlo velike razlike u stopama zaposlenosti i nezaposlenosti na razini država članica i regionalnoj razini. Disperzija stopa zaposlenosti među nacionalnim i subnacionalnim područjima postupno se smanjuje, dok se disperzija stopa nezaposlenosti i dalje povećava od 2007.

Nezaposlenost u EU-u doseže povijesno niske razine, ali bez znatnijeg smanjenja razlika među državama članicama.

53 %

Europljana koji pripadaju srednjem sloju osjeća se ranjivima u pogledu nezaposlenosti

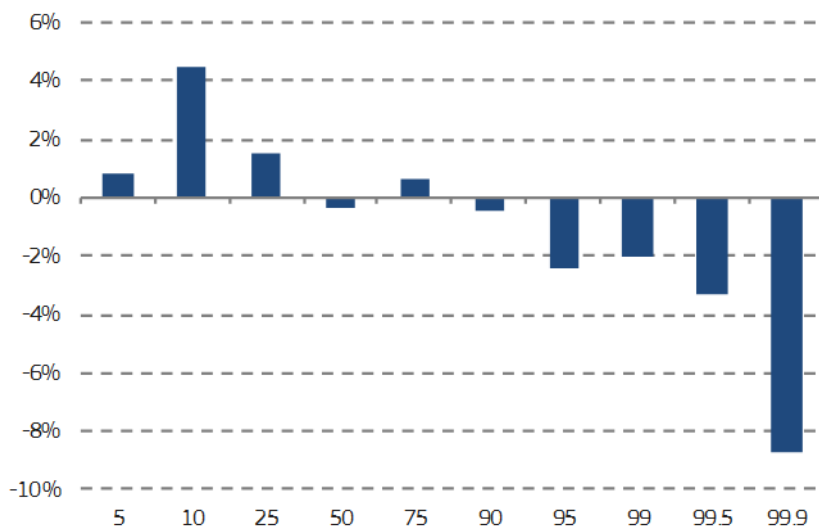
Veličina srednjeg sloja – koji je okosnica društava EU-a i definira se kao dohodovna skupina koja ostvaruje između 75 % i 200 % medijana nacionalnog dohotka – sve je sličnija među zemljama. Iako je to odraz određene uzlazne konvergencije, podaci ipak pokazuju da se veličina srednjeg sloja obično povećava u istočnim državama članicama, a smanjuje u zapadnom dijelu EU-a. Na razini EU-a više od polovine (53 %) pripadnika srednjeg sloja navodi da se u financijskom smislu osjećaju ranjivima i da teško spajaju kraj s krajem.

Veličina srednjeg sloja u državama članicama sve je sličnija...

Najsiromašnije dohodovne skupine u EU-28 poboljšale su svoju situaciju u odnosu na stanje prije krize

Postotna promjena realnog raspoloživog dohotka u razdoblju 2008. – 2015., prema odabranim percentilima raspodjele dohotka u EU-28. Izvor: izračuni Glavne uprave za zapošljavanje. Korisnička baza statističkih podataka EU-a o dohotku i životnim uvjetima (EU-SILC EDB) i serije podataka koje je pripremio World Inequality Lab (vidjeti poglavlje 1.).

⁽⁸⁾ Eurostat, namq_10_pe

**Dohodak veći za 4 %
za siromašnije ljude u EU-u
u odnosu na stanje prije
krize**

Realni godišnji rast bruto raspoloživog dohotka kućanstava (GDHI) 2018. iznosio je 2 % u EU-u i 1,5 % u europodručju. U posljednjoj godini za koju su podaci dostupni (2017.) GDHI po glavi stanovnika na europodručju premašio je razinu iz 2008. prije krize (koja je u EU-u bila premašena već 2015.). Međutim, u osam država članica (posebno u Grčkoj, Cipru, Italiji i Španjolskoj) GDHI po glavi stanovnika još se nije vratio na razinu iz 2008. Nakon što se po izbijanju gospodarske i financijske krize dohodovna nejednakost unutar država članica povećala, u nekima se od njih 2017. počela smanjivati. Analiza dohotka na razini EU-a pokazuje da se u razdoblju od 2007. do 2015. položaj skupina koje ostvaruju niži dohodak poboljšao i da je došlo do konvergencije među podskupinama država članica. Zarada onih koji se nalaze u 10. percentilu stanovništva porasla je, u realnim vrijednostima, više od 4 % u odnosu na dohodak koji su ostvarivali prije krize. To je uglavnom bila posljedica povećanja dohotka nekih od najsiromašnijih skupina u istočnim državama članicama. Istodobno se smanjio dohodak najsiromašnijih u južnim državama članicama.

...te se povećao dohodak skupina u EU-u koje ostvaruju niža primanja.

**Čak 90 %
iznosi najveća razlika između
medijana dohotka u gradovima i
onog u ruralnim područjima EU-a**

Dohoci u gradovima obično su veći od onih u ruralnim područjima. Najveće razlike postoje u Rumunjskoj i Bugarskoj, u kojima je medijan dohotka u gradovima oko 90 % odnosno 60 % veći. Pa ipak, u većini zapadnih država članica vjerojatnost dohodovnog siromaštva i teške materijalne oskudice veća je u gradovima nego u ruralnim područjima.

Dohoci u gradovima obično su veći od onih u ruralnim područjima.

Neke skupine stanovništva (posebno osobe s invaliditetom, osobe s migrantskim podrijetlom te pripadnici etničkih manjina) ranjivije su od drugih kad je riječ o pristupu obrazovanju, uslugama i tržištu rada. To znači da imaju slabije izgleda za zapošljavanje, nižu razinu dobiti i veći rizik od siromaštva i socijalne isključenosti. Na primjer, u EU-u je 2016. bilo zaposleno 48,1 % osoba s invaliditetom u odnosu na 73,9 % osoba bez invaliditeta. Europskim stupom socijalnih prava utvrđuju se načela koja bi trebala jamčiti prava navedenim skupinama i usmjeravati s tim povezano djelovanje u području politika na razini EU-a i država članica.

Ranjive skupine i dalje teško ostvaruju pristup obrazovanju, uslugama i tržištu rada.

4,2 milijuna manje osoba

izloženih riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti 2017. u odnosu na 2008.

Broj osoba izloženih riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti polako se smanjuje ispod razine iz vremena prije krize. Do 2017. u EU-27 (isključujući Hrvatsku koja je pristupila nakon utvrđivanja cilja) broj osoba izloženih riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti smanjio se

Broj osoba izloženih riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti smanjio se ispod najniže točke iz 2008. prije krize...

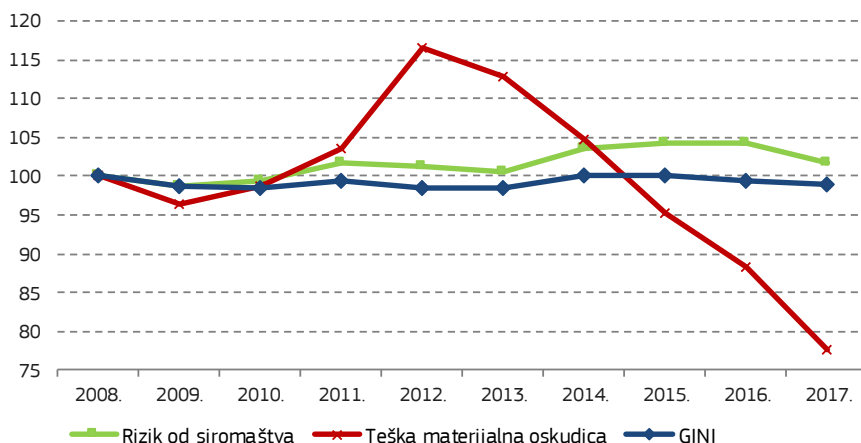
za 4,2 milijuna u odnosu na najnižu točku iz 2008. Time se udio osoba izloženih riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti smanjio s 23,7 % u pretkriznoj godini 2008., odnosno s 24,8 % 2012. kada je ta brojka bila najveća, na 22,4 % 2017. Smanjile su se sve tri komponente pokazatelja rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti: broj osoba izloženih riziku od siromaštva, broj osoba koje žive u teškoj materijalnoj oskudici i broj osoba koje žive u kućanstvima s vrlo niskim intenzitetom rada.

Teška materijalna oskudica kontinuirano se smanjuje od 2012., što je pokazatelj poboljšanja životnog standarda. Njome je 2017. bilo pogođeno 4,7 milijuna osoba manje nego 2016. Nakon što se u razdoblju od 2014. do 2016. uglavnom nije mijenjao, udio osoba izloženih riziku od siromaštva smanjio se sa 17,3 % na 16,9 % 2017. Udio osoba koje žive u kućanstvima s vrlo niskim intenzitetom rada smanjio se s 10,5 % 2016. na 9,5 % 2017., tj. za oko 3,8 milijuna.

...uz istodobno smanjenje apsolutnog siromaštva, relativnog siromaštva i niskog intenziteta rada.

Životni se standard poboljšao unatoč postojanom siromaštvu i nejednakosti

Prag siromaštva (u realnim vrijednostima), stopa rizika od siromaštva, Ginijev koeficijent raspoloživog dohotka, stopa teške materijalne oskudice (kumulativna promjena – indeks 2008. = 100), EU. Izvor: Eurostat, statistički podaci EU-a o dohotku i životnim uvjetima, izračuni Glavne uprave za zapošljavanje (vidjeti poglavlje 1.).

Odabrani makroekonomski pokazatelji, pokazatelji tržišta rada i socijalni pokazatelji za EU-28

	2008.	2013.	2017.	2018.
Realni BDP (godišnji rast)	0,5	0,3	2,5	2,0
Zaposlenost				
godišnji rast	1,0	-0,3	1,6	1,3
broj zaposlenih (u tisućama)	231 181	224 442	235 898	239 040
Stopa zaposlenosti (ukupno, u dobi od 20 do 64 godine)	70,2	68,4	72,2	73,2
stopa (muškarci, u dobi od 20 do 64 godine)	77,8	74,3	78,0	79,0
stopa (žene, u dobi od 20 do 64 godine)	62,7	62,6	66,5	67,4
Produktivnost rada (godišnji rast)				
po zaposlenoj osobi	-0,5	0,6	0,9	0,6
po odrađenom satu	-0,3	1,0	1,3	0,8
Nezaposlenost				
stopa (ukupno, u dobi od 15 do 74 godine)	7,0	10,9	7,6	6,8
stopa (muškarci, u dobi od 15 do 74 godine)	6,6	10,8	7,4	6,6
stopa (žene, u dobi od 15 do 74 godine)	7,5	10,9	7,9	7,1
stopa za mlade (u dobi od 15 do 24 godine)	15,9	23,8	16,8	15,2
stopa dugotrajne nezaposlenosti	2,6	5,1	3,4	2,9
stopa vrlo dugotrajne nezaposlenosti	1,5	2,9	2,1	1,8
broj nezaposlenih (u tisućama)	16 768	26 334	18 774	16 887
Stvami bruto raspoloživi dohodak kućanstva po stanovniku (2008.=100)	100,0	97,9	103,5	105,3
Stopa rizika od siromaštva ili isključenosti	23,7	24,6	22,4	
Nejednakost				
Kvintilni omjer S80/S20	5,0	5,0	5,1	
Ginijev koeficijent raspoloživog dohotka	31,0	30,5	30,7	

Izvor: Eurostat (nacionalni računi, anketa o radnoj snazi, statistički podaci o dohotku i životnim uvjetima).

Napomena: EU-27 za stopu rizika od siromaštva i socijalne isključenosti, kvintilni omjer S80/20 i Ginijev koeficijent 2008.

2. ODRŽIV RAST I RAZVOJ U EU-U: POJMOVI, DEFINICIJE I OTVORENA PITANJA

Održiv razvoj definira se kao razvoj kojim se „odgovara na potrebe današnjice, a da se pritom ne ugrožavaju mogućnosti budućih generacija da odgovore na vlastite potrebe”. To je vizija na kojoj se temelji Lisabonska strategija iz lipnja 2000. Dodatno je razrađena u programu Europa 2020. u kojem su postavljeni njezini ambiciozni ciljevi u gospodarskom i socijalnom području te području okoliša. Ujedinjeni narodi su 2015. donijeli rezoluciju o Programu održivog razvoja do 2030., u kojem se utvrđuje sveobuhvatan globalni plan održivog razvoja koji obuhvaća njegove socijalne, gospodarske, okolišne i upravljačke aspekte dajući im jednaku važnost.

EU podržava ciljeve održivog razvoja na razini EU-a i na globalnoj razini.

Pet pitanja koja izazivaju najveću zabrinutost

Euroljani jesu socioekonomska pitanja i pitanja povezana s okolišem

Ugovor o EU-u uključuje održivi razvoj u svojim gospodarskim, socijalnim i okolišnim aspektima održivosti kao temeljni cilj Unije, a uključiv rast smatra se sastavnim dijelom održivosti. Socijalni aspekt održivosti obuhvaća promicanje zapošljavanja, dobrih uvjeta rada i dobrobiti, poboljšanje i usklađivanje standarda života i rada, borbu protiv socijalne isključenosti i diskriminacije, socijalnu pravdu, razvoj ljudskog kapitala, rodnu

Gospodarski, socijalni i okolišni aspekti održivosti ugrađeni su u pravo EU-a i Europljani ih prihvaćaju.

ravnopravnost i socijalni dijalog. Rezultati anketa Eurobarometra pokazuju da se sve tri dimenzije održivog razvoja nalaze visoko na ljestvici pitanja koja najviše

zabrinjavaju europske građane. Prema posljednjoj anketi Eurobarometra provedenoj u jesen 2018., najveću zabrinutost građana EU-a, „za njih osobno“, izaziva sljedećih pet društveno-gospodarskih pitanja i pitanja povezanih s okolišem: rast cijena (32 %), zdravstvena i socijalna sigurnost (17 %), mirovine (16 %), financijsko stanje njihova kućanstva (13 %) te pitanja povezana s opozreivanjem, obrazovanjem, okolišem i klimom te energijom (svako od njih 10 %).

U međunarodnim usporedbama EU pokazuje vrlo dobre rezultate u smislu socijalnog napretka, što potvrđuju indeksi izrađeni za praćenje napretka u ostvarenju ciljeva održivog razvoja. Međutim, ostvareni rezultati i otvorena pitanja znatno se razlikuju među državama članicama. Osim toga, postoji rizik da će poteškoće koje proizlaze iz sveprisutnih trendova starenja stanovništva, digitalizacije, globalizacije i klimatskih promjena ugroziti održivost tih postignuća.

Manje od dva radnika

na svaku osobu stariju od 65 godina do 2060., za razliku od danas kada ih je više od tri

Demografske promjene dovode do povećanja broja starijih ljudi i smanjenja radno sposobnog stanovništva: očekuje se da će se u razdoblju od danas do 2060. broj osoba starijih od 65 godina povećati s 30,5 na 51,6 na svakih 100 radno sposobnih osoba (u dobi od 15 do 64 godine). To znači da se gospodarski rast, da bi bio održiv, mora sve više oslanjati na

povećanje produktivnosti i širu raspodjelu tog povećanja. Osim toga, međugeneracijska pravednost i financijska održivost socijalne države dovedeni su u pitanje. Digitalizacija omogućuje nove oblike organizacije rada, među ostalim i rad putem platformi, te sve veću automatizaciju rada. Zahvaljujući digitalizaciji postoji i veliki potencijal za stvaranje radnih mjesta, posebno u inovativnim, visokoproduktivnim poduzećima te za visokoobrazovane i visokokvalificirane osobe. Kako bi se ti novi oblici rada bolje uredili, potreban je daljnji razvoj pravnog okvira i sustava socijalne zaštite.

Prepreke socijalnoj održivosti uključuju i dalje velike razlike unutar država članica i postojeće nejednakosti, koje su se pojavile nakon izbijanja gospodarske krize i posljedica su segmentacije tržišta rada i polarizacije vještina i prihoda. U nekim se slučajevima obrasci konvergencije regija razlikuju od obrazaca konvergencije država članica. Na primjer, iako je u razdoblju od 2004. do 2016. među državama članicama došlo do konvergencije u pogledu stope zaposlenosti, na regionalnoj je razini zabilježena divergencija. Svladavanje geografskih razlika ovisi o sposobnosti nacionalnih i subnacionalnih područja da ostvare uzlaznu konvergenciju te jamče pristup uslugama na raznim područjima. Da bi se riješio problem divergencije, potrebna je kombinacija politika koje će ljudima i područjima pomoći u prelasku na nove načine proizvodnje i rada uz istodobno poštivanje lokalnih posebnosti. Takva kombinacija politika uključuje potporu iz strukturnih i investicijskih fondova EU-a, posebno Europskog socijalnog fonda, a može profitirati i od sve veće pozornosti koja se daje mjerama EU-a kojima se podupiru industrijska konkurentnost i inovacije.

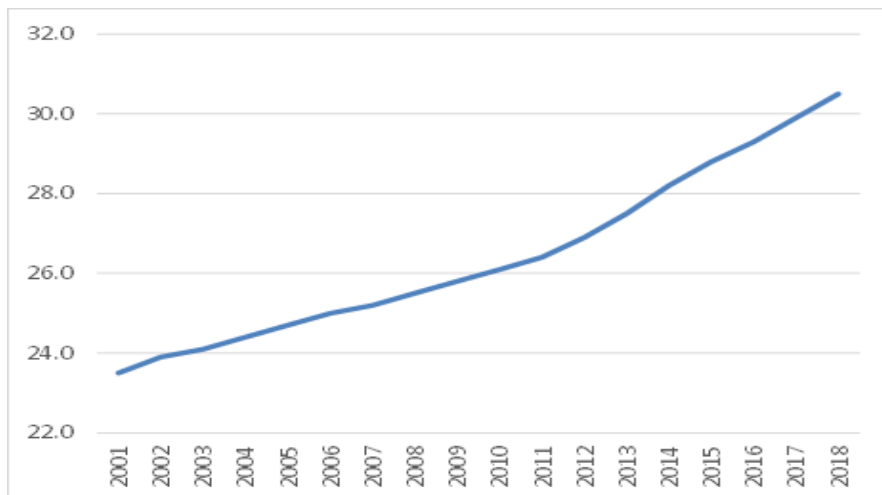
Sve je više ljudi u dobi za umirovljenje u odnosu na one u radno aktivnoj dobi

Stopa ovisnosti starijih osoba (omjer stanovništva starijeg od 65 godina i stanovništva u dobi od 15 do 64 godine), EU-28. Izvor: Eurostat [demo-pjanind] (vidjeti poglavlje 2.).

Iako se u međunarodnim usporedbama EU nalazi pri vrhu ljestvice uspješnosti, potreban je dodatni napredak u ostvarivanju održive socijalne Europe ...

... kojom se promiču rast produktivnosti i njezina šira raspodjela u gospodarstvu koje se sve više digitalizira ...

... te jednake prilike za sve, uključujući mjesta koja prolaze kroz teško razdoblje industrijske tranzicije, uz potporu sredstava EU-a i alata industrijske politike.

Faktorskom analizom utvrđene su četiri glavne komponente (čimbenici) koje se međusobno jačaju te povezuju razne dimenzije održivosti. Četiri glavna poglavlja ovog Izvješća odnose se upravo na njih. U prvoj su komponenti grupirani čimbenici koji pridonose pozitivnom krugu održivog razvoja promicanjem produktivnosti i učinkovitosti s pomoću politika usmjerenih na ljudski kapital (vještine i socijalna skrb općenito) i institucije (funkcionalno kolektivno pregovaranje i povjerenje u rad državnih institucija). Drugi se čimbenik odnosi na učinkovitost tržišta rada kao preduvjeta za održivi razvoj. Njime se otkrivaju strukturne slabosti tržišta proizvoda i rada koje su prepreka održivom razvoju, a time i konkurentnosti, povećanju plaća i mogućnostima zapošljavanja. Treći čimbenik odražava povoljne socijalne uvjete i odnosi se na učinkovitost socijalne skrbi u smanjenju stopa siromaštva i nejednakosti. Naposljetku, četvrti čimbenik predstavlja elemente koji ograničavaju rast i potencijalno su povezani s visokim porezima na rad.

Kvalificirana radna snaga, produktivnost rada, učinkovita tržišta rada, povjerenje u institucije i djelotvorna socijalna skrb ključne su sastavnice održivog razvoja.

Klaster analiza pokazuje da se jug Europe suočava sa znatnim poteškoćama u pogledu održivosti te da su na tržištu rada prisutni postojani strukturni problemi, uz visoku stopu nezaposlenosti, slabu uspješnost ranjivih skupina na tržištu rada te slabu pregovaračku moć zaposlenika. S druge strane, utvrđeno je da većina sjeverozapadnih država članica ima postavljene čvrste temelje za održivost: ulaganja u vještine koje pridonose većoj produktivnosti, ojačana učinkovitim i pouzdanim institucijama. Te zemlje više ulažu i u socijalnu skrb te učinkovitije iskorištavaju prirodne resurse. Istočne zemlje članice približavaju se ostalim državama članicama u pogledu BDP-a po stanovniku i produktivnosti rada, ali imaju slabije razvijenu tradiciju socijalnog dijaloga, povjerenje u njihove institucije i dalje je manje te često zaostaju u provedbi politika usmjerenih na razvoj vještina i u području okoliša.

Nisu sve države članice na putu prema održivom razvoju.

3. GOSPODARSKI I SOCIJALNI TEMELJI: OD PRODUKTIVNOSTI DO PRAVEDNOG I ODRŽIVOG RASTA

19 % iznosi rast ukupne faktorske produktivnosti u EU-u od 1995. u odnosu na 24 % u SAD-u

Zbog ograničenja u pogledu ljudskih resursa uzrokovanih demografskim starenjem te oskudice prirodnih resursa rast u EU-u mora se sve više oslanjati na promjenu načina proizvodnje i potrošnje te na učinkovitije iskorištavanje postojećih resursa.

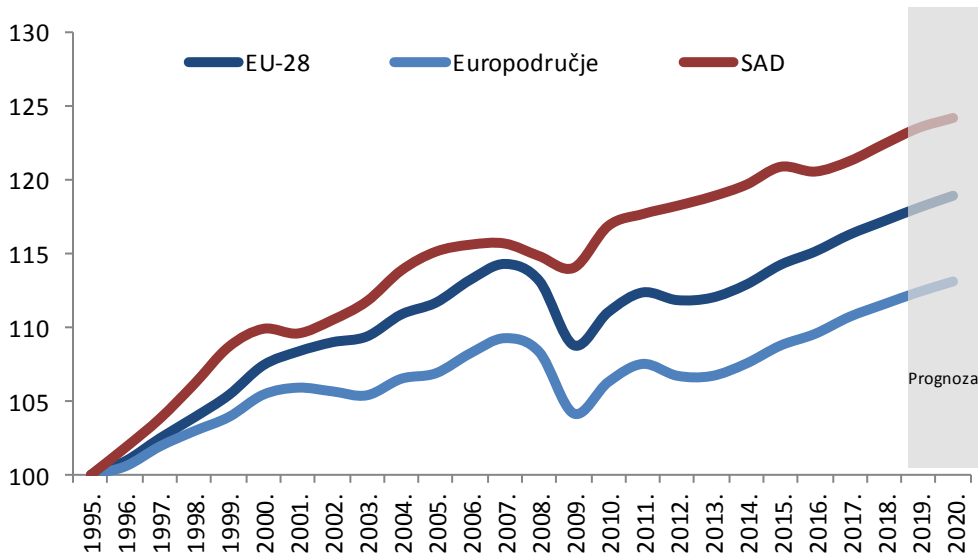
Jedno od glavnih otvorenih pitanja u pogledu održivosti s kojima se suočava EU slab je rast ukupne faktorske produktivnosti i njezina sve veća disperzija.

Jedan od kroničnih problema s kojima se Europa suočava odnosi se na ukupnu faktorsku produktivnost (TFP), kojom se mjeri onaj dio gospodarskog rasta koji nije rezultat faktorskog inputa nego učinkovitije proizvodnje. Ukupna faktorska produktivnost važan je pokazatelj održivosti rasta. Rast ukupne faktorske produktivnosti u EU-u slab je u odnosu na ostala velika gospodarstva. Njezino povećanje u razdoblju od 1995. do 2020. (uključujući prognoze za 2019. i 2020.) procijenjeno je na 19 % u EU-u u odnosu na 24 % u SAD-u. Postoji velika

disperzija rezultata u pogledu ukupne faktorske produktivnosti među državama članicama i unutar njih te među sektorima i poduzećima različitih veličina. Razine ukupne faktorske produktivnosti u zemljama istočne Europe približavaju se prosjeku EU-a, premda s niskih početnih razina.

Ukupna faktorska produktivnost u EU-u raste sporije nego prije krize

TFP u razdoblju od 1995. do 2020., 1995. = 100. Izvor: službe Komisije, baza podataka AMECO (vidjeti poglavlje 3.).

Kapacitet regije za inovacije te razina obrazovanja njezine radne snage povećavaju ukupnu faktorsku produktivnost i učinkovitost. Što je regija udaljenija od takozvane „tehnološke granice”, obično je rast njezine ukupne faktorske produktivnosti veći, a time je brža i njezina konvergencija. Istodobno, potencijal rasta ukupne faktorske produktivnosti neke regije ovisi o njezinu kapacitetu da prihvati nove tehnologije iz naprednih, „tehnološki referentnih” regija, a on pak ovisi o vještinama njezine radne snage. Što su radnici neke regije obrazovaniji i što više sredstava ona izdvaja za istraživanje i razvoj, to je veći njezin kapacitet za prihvaćanje novih tehnologija. Učinkovite državne institucije te povjerenje građana i poduzeća u te institucije isto tako imaju ključnu ulogu u povećanju produktivnosti.

Inovacije koje se temelje na istraživanju i razvoju, ljudskom kapitalu i učinkovitim institucijama potiču ukupnu faktorsku produktivnost u europskim regijama...

Analiza na razini poduzeća pokazuje da poduzeća s visokom ukupnom faktorskom produktivnošću obično ulažu u visokokvalitetni i inovativni kapital, za razliku od jednostavnog povećanja temeljnog kapitala koji odgovara prijašnjim standardima. Na taj način postaju konkurentnija te stvaraju više radnih mjesta i svojim radnicima isplaćuju premiju za produktivnost tako da visoke plaće prate učinkovitost u proizvodnji. Ukupna faktorska produktivnost obično je veća i kod izvoznih poduzeća, uglavnom zbog toga što ih njihova izloženost globalnom tržišnom natjecanju prisiljava da budu učinkovitiji.

...kao i u poduzećima, stvarajući tako i veće udjele u dobiti za radnike.

Učinkovita tržišta rada, inovativni kapital, jednake mogućnosti i dobro radno okruženje potiču ukupnu faktorsku produktivnost

Na potencijal rasta gospodarstava negativno utječu nedostaci tržišta rada, kao što su, na primjer, prepreke za ulazak na tržište za određene radnike, nejednaka zaštita radnih mjesta ili slaba pregovaračka moć određenih skupina radnika u odnosu na

Uskraćivanjem važnih resursa i jednakih mogućnosti ljudima ograničava se potencijal rasta.

druge. Zbog toga je važno osigurati jednake mogućnosti na tržištu rada. Segmentacija tržišta rada zbog diskriminacije ili uskraćivanja mogućnosti zapošljavanja ili osposobljavanja uzrokuje poremećaje u određivanju plaća, što

dovodi do neoptimalne upotrebe rada, a u konačnici i do smanjenja potencijala rasta.

Prema europskom istraživanju o radnim uvjetima (EWCS), rukovoditelji smatraju da dobro radno okruženje, veća autonomija radnika te redovit pristup osposobljavanju za radnike pogoduju rastu produktivnosti, među ostalim i zbog bolje motivacije radnika i manjeg broja odlazaka na bolovanje, većeg privlačenja kvalificiranih radnika i viših stopa zadržavanja radnika. Rukovoditelji smatraju da i poduzeća koja stvaraju nove proizvode ili uvode nove proizvodne postupke ostvaruju veću produktivnost.

Produktivnost je veća u poduzećima s dobrim radnim okruženjem i mogućnostima osposobljavanja.

BDP: +1 %
dugoročno u slabije razvijenim regijama s pomoću sredstava iz fonda ESF+ za razdoblje 2021. – 2027

Instrumenti i politike EU-a imaju ključnu ulogu u promicanju konkurentnosti i povećanju produktivnosti. Preliminarna simulacijska vježba pokazuje da kohezijska politika EU-a ima dugotrajan pozitivan učinak na gospodarstvo. U simulaciji je za primjer uzet Europski socijalni fond (ESF). ESF posebno pridonosi

Politike i instrumenti EU-a imaju ključnu ulogu: Europski socijalni fond može pridonijeti povećanju produktivnosti, posebno u slabije razvijenim regijama.

poboljšanju zapošljivosti radnika putem socijalnih ulaganja i osposobljavanja. Komisija je predložila da za razdoblje od 2021. do 2027. ukupna potrošnja u okviru fonda ESF+ iznosi 101,2 milijarde EUR. Simulacija pokazuje da se očekuje da će ulaganja koja podupire ESF+ imati učinak na gospodarstvo zemalja primateljica, koji će trajati i dugo poslije 2027., zadnje godine programa. Posebno snažan pozitivni učinak očekuje se u slabije razvijenim regijama EU-a, tj. regijama u kojima je BDP po stanovniku manji od 75 % prosjeka EU-a. U tim bi regijama ulaganja koja podupire ESF+ mogla dugoročno povećati produktivnost rada za 0,7 % i BDP za 1 % u odnosu na scenarij bez ulaganja.

Politike mogu znatno pridonijeti poboljšanju produktivnosti u EU-u. Simulacije modela potvrđuju pozitivan dugoročni makroekonomski učinak, posebno učinak državne potpore za osposobljavanje koja se dodjeljuje poduzećima i namijenjena je motiviranju njihovih radnika za dodatno osposobljavanje. Potpore za osposobljavanje mogu se financirati sredstvima iz raznih izvora, što uključuje javno, privatno i zajedničko financiranje. Važne su zbog učinaka koje proizvode,

Subvencije za osposobljavanje mogu povećati produktivnost, posebno njihovim usmjeravanjem na one kojima je to najpotrebnije te istodobnim poticanjem inovacija i ulaganja u izvrsnost.

Javnom potporom osposobljavanju i usavršavanju povećavaju se produktivnost i BDP

posebno na zapošljavanje, BDP i udio plaća. Osposobljavanjem se povećava produktivnost radnika, a time i potražnja za radnom snagom i plaće. Učinak takvih mjera ovisi i o njihovim ciljnim skupinama. Da bi se povećala sveukupna razina kvalifikacija,

potporu za osposobljavanje posebno usmjerenu na manje kvalificirane radnike potrebno je kombinirati s poticajima kojima ih se potiče na usavršavanje dodatnim školovanjem. Tako nastalo povećanje prosječne razine kvalifikacija pridonijelo bi poboljšanju održivosti jer bi se povećao inovacijski potencijal gospodarstva i preraspodjela rada, a istodobno i zapošljivost osoba kojima je potpora najpotrebnija.

Socijalna ulaganja omogućuju ljudima da ostvare svoje potencijale i podupiru ih u kritičnim razdobljima životnih tranzicija.

4. ULAGANJE U LJUDE I SOCIJALNU ODRŽIVOST: KRATKOROČNI TROŠKOVI I DUGOROČNE KORISTI

Poboljšanje vještina i kvalifikacija radne snage EU-a i jačanje njezina inovacijskog potencijala samo su neka od područja u kojima su potrebna ulaganja kako bi se poduprla održivost. S obzirom na velike demografske i tehnološke promjene, postoji opći konsenzus da je potrebno ulagati u ljude. Takvim „socijalnim ulaganjima” pridonosi se poboljšanju dobrobiti pojedinaca te se sprečavaju i ublažavaju socijalni rizici tako što se građanima omogućuje stjecanje novih vještina, pružaju mogućnosti da postanu ili ostanu aktivni na

tržištu rada te daje potpora u kritičnim razdobljima životnih tranzicija. Ovo je poglavlje usmjereno na odabrana područja koja su povezana s takvim tranzicijama, posebno na skrb za djecu i dugotrajnu skrb, obrazovanje, osposobljavanje i razvoj vještina te stanovanje.

Povrati socijalnih ulaganja veći su u ranim fazama života

Očekivani povrati socijalnih ulaganja i stopa povrata, po fazama života. Izvor: J. Kvist (2014.). *A framework for social investment strategies: Integrating generational, life course and gender perspectives in the EU social investment strategy.* (Okvir za strategije socijalnih ulaganja: Uključivanje generacijske, životne i rodne perspektive u strategiju EU-a za socijalna ulaganja). *Comparative European Politics*, 13(1), str. 131.–149. (vidjeti poglavlje 4.).

Ulaganja u djecu i obitelji te promicanje jednakih mogućnosti mogu poprimiti razne oblike, uključujući cjenovno pristupačan i kvalitetan rani i predškolski odgoj i obrazovanje te dugotrajnu skrb. Potpora dohotku putem socijalnih transfera posebno može pomoći u suočavanju s nepovoljnim položajem koji proizlazi iz nejednakosti mogućnosti među djecom, kao i zbog, na primjer, nedostatka pristupa osnovnim uslugama u udaljenim i ruralnim područjima ili siromaštva u starijoj životnoj dobi.

Ulaganja u skrb za djecu i dugotrajnu skrb te u pristup osnovnim uslugama pomažu u suočavanju s nepovoljnim položajem.

Više od 20 sati tjedno najveća je razlika u intenzitetu korištenja uslugama skrbi za djecu među državama članicama

U razdoblju od 2008. do 2016. obiteljski izdaci po djetetu povećali su se u većini država članica. Iako se u EU-u znatno povećalo korištenje uslugama formalne skrbi za djecu, još uvijek ima prostora za daljnja poboljšanja. Polovina država članica još nije postigla dva cilja koja su 2002. postavljena u Barceloni u pogledu pružanja formalne skrbi za djecu, tj. do 2010. osigurati skrb za najmanje 90 % djece u dobi od tri godine do obvezne školske dobi i za najmanje 33 % djece mlađe od tri godine. Prosječan tjedni broj sati korištenja uslugama formalne skrbi za djecu 2017. razlikovao se za više od 20 sati među državama članicama.

Intenzitet korištenja uslugama skrbi za djecu znatno se razlikuje među državama članicama.

Više od 14 postotnih bodova razlika je između stope zaposlenosti majki i stope zaposlenosti ostalih žena u EU-u

Roditeljima je važna dostupnost cjenovno pristupačne i kvalitetne skrbi za djecu jer im to pruža veći poticaj ili im omogućuje da rade. Postoje dokazi da je skrb za djecu jedan od ključnih elemenata na kojima se temelje odluke o ponudi radne snage koje donose majke i kućanstva : u EU-u je 2017. stopa zaposlenosti

Pristup skrbi za djecu omogućuje roditeljima da rade.

žena s djecom u dobi od šest godina ili mlađom iznosila 64,6 % u odnosu na 79 % za žene bez djece. Različite razine zaposlenosti majki u EU-u mogu se u velikoj mjeri objasniti raspoloživošću i cjenovnom pristupačnošću usluga skrbi za djecu. Što je veća upotreba formalne skrbi za djecu mlađu od tri godine, to je veća zaposlenost žena. Švedska i Češka dva su oprečna primjera tog odnosa. U Švedskoj je visoka stopa zaposlenosti majki (82,8 %) popraćena visokom stopom korištenja uslugama skrbi za djecu (52,6 %), dok Češka bilježi vrlo nisku stopu zaposlenosti majki (45,1 %) i vrlo nisku stopu korištenja uslugama skrbi za djecu (6,5 %).

Prosječno korištenje uslugama skrbi za djecu

kod bogatijih je obitelji više nego dvostruko veće od onog kod siromašnijih obitelji

Skrb za djecu ne pogoduje samo zaposlenosti majki. Uslugama formalne skrbi za djecu djeci se pruža poticajno okruženje za stjecanje novih vještina od kojih mogu ostvarivati korist tijekom cijelog života i koje mogu smanjiti nejednakosti na početku školovanja. Važno je da se te usluge pružaju svim društvenim skupinama, posebno najranjivijima.

Siromašnije obitelji obično se manje koriste uslugama skrbi za djecu.

Međutim, siromašnije obitelji koriste se uslugama skrbi za djecu manje od bogatijih obitelji, uglavnom zbog toga jer im nisu cjenovno pristupačne. Na razini EU-a prosječno korištenje uslugama skrbi za djecu kad je riječ o obiteljima koje se nalaze u najnižem kvintilu raspodjele dohotka iznosi 18,3 % djece u dobi od tri godine ili mlađe, dok taj prosjek kad je riječ o obiteljima iz najvišeg kvintila iznosi 42,5 % (mjereno u ekvivalentima punog radnog vremena od 30 sati tjedno za svako upisano dijete).

Javni rashodi za dugotrajnu skrb povećat će se

s 1,6 % BDP-a 2016. na 2,7 % 2070.

Očekuje se da će se u budućim desetljećima zbog starenja stanovništva javni rashodi za dugotrajnu skrb znatno povećati (s 1,6 % BDP-a 2016. na 2,7 % 2070.). Pružanjem visokokvalitetne i cjenovno pristupačne dugotrajne skrbi te mogućnostima povećanja ravnoteže između poslovnog i

Starenje stanovništva utjecat će na javne rashode za dugotrajnu skrb.

privatnog života (kao što su fleksibilno radno vrijeme i dopust radi skrbi) može se olakšati opterećenje osoba koje skrbe o uzdržanim osobama, a time i pozitivno utjecati na njihovo zaposlenje.

U europskom socijalnom modelu vještine se tradicionalno smatraju jednim od primarnih alata za poboljšanje sudjelovanja na tržištu rada te jačanje produktivnosti i konkurentnosti. Radna snaga koja posjeduje suvremene vještine ključna je za održiv razvoj i rast.

Vještine su od ključne važnosti za sudjelovanje na tržištu rada i budući rast.

45 % veća vjerojatnost zaposlenja za osobe s visokoškolskim obrazovanjem

Vlade EU-a financiraju više od 80 % izdataka za obrazovanje. U posljednjem su se desetljeću nominalna ulaganja u obrazovanje i osposobljavanje povećala, iako manje od BDP-a. Realni rashodi za obrazovanje po učeniku/studentu u EU-u ukupno su ostali prilično

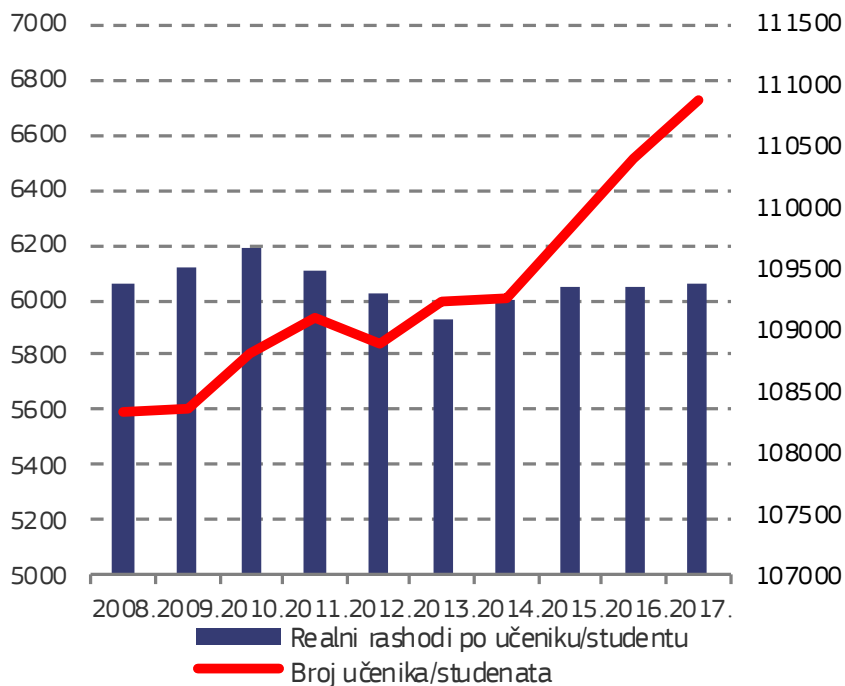
Više kvalifikacije donose znatnu korist pojedincima i društvu, pa ipak rashodi za obrazovanje zaostaju za onim što je potrebno.

stabilni, dok su se u nekim državama članicama, posebno Irskoj, Grčkoj i Ujedinjenoj Kraljevini, smanjili. Ulaganje u obrazovanje ima više pozitivnih učinaka prelijevanja. Više kvalifikacije povezane su s višim stopama zaposlenosti i većim plaćama (+16 % za osobe sa srednjoškolskim obrazovanjem, +45 % za one s visokoškolskim obrazovanjem) te s boljim uvjetima zdravstvene zaštite za pojedince. Koristi za društvo uključuju veće prihode od poreza i doprinosa za socijalno osiguranje, niže socijalne rashode te aktivnije građane. Ipak, s obzirom na to da stjecanje visokoškolskog obrazovanja slijedi sličan obrazac iz jedne generacije u drugu, postoji rizik od akumulirane prednosti (takozvani „Matthewov

učinak”), tj. da javna potrošnja na obrazovanje u konačnici donese više koristi obiteljima koje već imaju dobru razinu obrazovanja nego onima koje nemaju.

Iako se broj učenika/studenata postupno povećava, razina realnih rashoda po učeniku/studentu slična je razinama prije krize

Kretanje broja učenika/studenata i realnih rashoda za obrazovanje po učeniku/studentu u razdoblju 2008. – 2017.; broj učenika/studenata (u tisućama) (desna strana), i realni prosječni rashodi (u EUR) po učeniku/studentu (lijeva strana). Izvor: izračuni Glavne uprave za zapošljavanje na temelju podataka Eurostata (vidjeti poglavlje 4.).

Radno iskustvo stečeno u okviru kurikulumata tijekom školovanja povećava šanse za kasnije zaposlenje. Europljani koji su odradili plaćenu praksu tijekom školovanja imaju otprilike 9 % veću vjerojatnost za zaposlenje u odnosu na one koji nemaju takvo iskustvo. Srednjoškolsko strukovno obrazovanje isto je tako povezano s većom zaposlenošću. Ti se učinci odnose na sve skupine, iako je vjerojatnost zaposlenja općenito veća (za do 6 %) za mobilne građane EU-a, a manja (za do 11 %) za osobe migrantskog podrijetla iz trećih zemalja.

Radno iskustvo i strukovno obrazovanje povećavaju šanse za pronalazak posla.

U EU-u su obrazovanje i osposobljavanje odraslih u porastu, ponajviše zahvaljujući neformalnom osposobljavanju. To je najvjerojatnije odraz veće fleksibilnosti neformalnog osposobljavanja, njegovih nižih troškova te ograničene prenosivosti vještina koje se njime stječu: zbog svih tih značajki prihvatljivo je poslodavcima koji ga financiraju.

Obrazovanje i neformalno osposobljavanje odraslih u porastu su.

Stanovanje kao sektor i područje politike različito je od poticajnih socijalnih politika koje ulažu izravno u ljude. Pristup cjenovno pristupačnom i primjerenom stanovanju, uključujući socijalno stanovanje, važan je čimbenik koji Europljanima omogućuje pristup mogućnostima obrazovanja i osposobljavanja te ulazak i prisutnost na tržištu rada na kojem mogu na najbolji način iskoristiti svoj potencijal i sudjelovati u životu zajednice i relevantnim društvenim mrežama. Time ono pridonosi, kako izravno tako i neizravno, razvoju vještina, većoj produktivnosti, održivom rastu i socijalnoj koheziji. Cjenovno pristupačno stanovanje odlučujući je čimbenik u pristupu javnim uslugama potpore te olakšava mobilnost i tranzicije na tržištu rada. Neodgovarajući stambeni uvjeti mogu imati dugoročne štetne posljedice za zdravlje i socijalnu uključenost. Stambena se situacija znatno razlikuje među državama članicama EU-a kad je riječ o ključnim značajkama kao što su cjenovna pristupačnost, kvaliteta, vlasnički status i prosječni status stanovanja.

Pristup cjenovno pristupačnom stanovanju ključan je za pristup obrazovanju i zaposlenju te sudjelovanje u društvu općenito.

**28 % najmoprimaca
troši više od 40 %
svoje dohotka na
stanovanje**

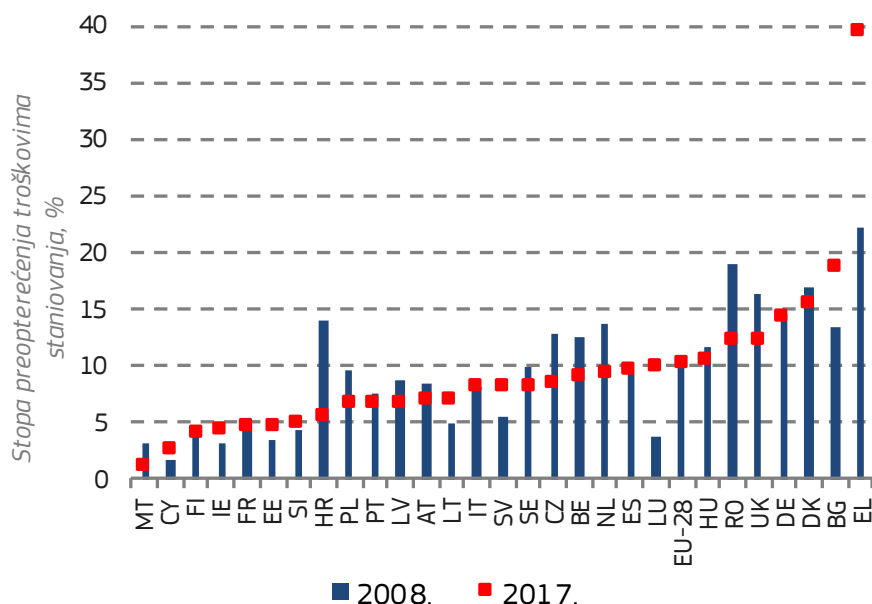
„Dnevni troškovi života” ovise o izdacima za stanovanje u glavnom stambenom objektu, koji uključuju trošak za objekt (hipoteku ili najamninu) te troškove komunalnih usluga i osiguranja. Nekoliko pokazatelja upućuje na pozitivna kretanja u EU-u nakon gospodarskog oporavka.

Iako su se u EU-u prosječni troškovi stanovanja i financijsko preopterećenje smanjili, cjenovna pristupačnost stanovanja problem je za najmoprimce i samohrane roditelje, posebno u gradovima.

Troškovi stanovanja kao postotak raspoloživog dohotka u prosjeku su se smanjili s 22,7 % raspoloživog dohotka 2014. na 21,4 % 2017. Udio kućanstava koja su prema vlastitoj ocjeni preopterećena troškovima stanovanja smanjio se s najviše razine od 38 % iz 2013. na 31 % 2017. Istodobno se udio kućanstava koja više od dvije petine svojeg dohotka izdvajaju za troškove stanovanja smanjio s 11,6 % na 10,4 % stanovništva, iako se situacija razlikuje od jedne države članice do druge. Unatoč tim pozitivnim kretanjima, postoje određene skupine kod kojih je veća vjerojatnost da će se suočavati s problemima povezanim s cjenovnom pristupačnošću stanovanja, a to su: najmoprimci, samci, posebno oni s djecom i oni koji žive u gradovima.

Svaki deseti Europljanin troši 40 % ili više dohotka kućanstva na troškove stanovanja

Stopa preopterećenja troškovima stanovanja, 2008. – 2017. Izvor: Eurostat, statistički podaci EU-a o dohotku i životnim uvjetima (vidjeti poglavlje 4.).

Stopa teške stambene oskudice smanjuje se, posebno u srednjoj i istočnoj Europi. Međutim, otprilike svaki sedmi Europljanin živi u stambenom objektu u kojem krov prokišnjava, a zidovi, podovi ili temelji su vlažni, ili su stolarija ili pod truli. Ti problemi u prvom redu pogađaju najmoprimce, uključujući i one koji žive u socijalnim stanovima. Vlasnici s hipotekom obično su najmanje ranjiva skupina, kako u smislu cjenovne pristupačnosti tako i u smislu stambene oskudice. Unatoč određenim općim poboljšanjima u cjenovnoj pristupačnosti i kvaliteti stanovanja, u brojnim se zemljama sve više pojavljuju ekstremni oblici stambene isključenosti, kao što je beskućništvo.

U EU-u se smanjuje stopa teške stambene oskudice, ali se istodobno u mnogim državama članicama povećava stopa beskućništva.

Osim što je važno za socijalnu koheziju, stanovanje ima i važnu ulogu u promicanju održivoga gospodarskog rasta jer omogućuje mobilnost i učinkovitu raspodjelu rada. Stanovanje je važan sektor i za okolišnu održivost. Duga putovanja do radnog mjesta imaju negativne učinke prelijevanja na okoliš, a stambene su zgrade odgovorne za četvrtinu ukupne potrošnje energije u EU-u.

Stanovanje utječe na mobilnost radne snage, upotrebu energije i onečišćenje, a time i na gospodarsku i okolišnu održivost.

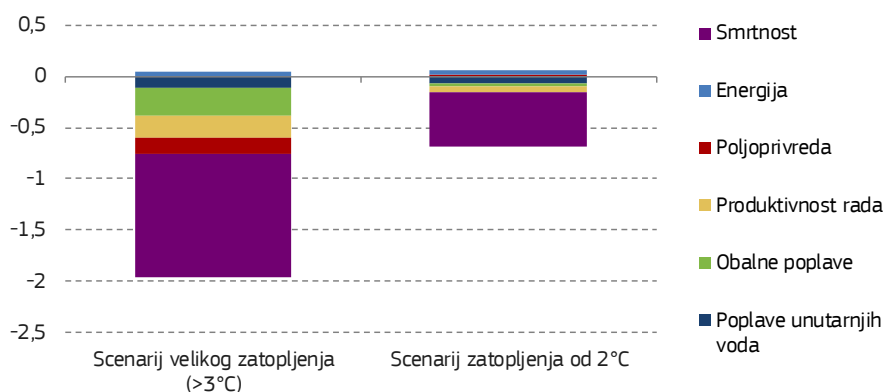
5. USUSRET ZELENIJOJ BUDUĆNOSTI: UČINCI KLIMATSKIH PROMJENA NA ZAPOSLENOST I SOCIJALNA PITANJA

Okolišna održivost jedan je od glavnih aspekata održivosti. Postoje brojne sinergije između okolišne održivosti i gospodarske uspješnosti, od učinaka obrazaca proizvodnje i potrošnje na zapošljavanje, preko učinaka na kvalitetu radnih mjesta te na zdravlje i sigurnost na radu, do novih mogućnosti za inovacije. Socioekonomski trošak nedjelovanja u pogledu okoliša i klimatskih problema bio bi golem, što bi dovelo do učestalih teških vremenskih nepogoda i prirodnih katastrofa te dugoročno smanjilo BDP EU-a za do 2 %, a BDP u južnoj Europi za više od 4 %. Da bi se postigao napredak prema održivoj Europi do 2030. i ostvarila ambiciozna vizija utvrđena u Komunikaciji Komisije „Čist planet za sve” iz studenoga 2018. potreban je širok raspon politika. Isto je tako potrebno na razini EU-a te na nacionalnoj i regionalnoj razini pravodobno provoditi mjere politika u području energetike i prometa, oporezivanja i istraživanja, industrijske politike i politike tržišnog natjecanja te politike zapošljavanja i socijalne politike. Kao i socijalna ulaganja, ulaganja povezana s klimom donose dugoročne i uglavnom sveopće koristi, a istodobno imaju kratkoročne i uglavnom koncentrirane troškove.

Napredak u ostvarivanju održive Europe do 2030. zahtijeva širok raspon politika i donosi brojne koristi.

Smanjenje blagostanja EU-a zbog nedjelovanja u području klime, po glavnim socioekonomskim učincima

% BDP-a. Izvor: Europska komisija, studije u okviru projekta PESETA III., Zajednički istraživački centar, Sevilla.

75 % radnika u EU-u zaposleno je u sektorima koji proizvode manje od 10 % emisija CO₂.

Stvaranje radnih mjesta i vrijednosti u gospodarstvu EU-a sve se više odvija u gospodarskim sektorima u kojima su razine emisija ugljika i materijalnih inputa relativno male. Proizvodnja električne energije, promet, industrije

Niskougljični sektori predvodnici su u strukturnim promjenama i stvaranju radnih mjesta, ali do napretka ne dolazi automatski.

vađenja metala, poljoprivreda i proizvodnja zajedno proizvode gotovo 90 % svih emisija CO₂ koje ispuštaju poslovni sektori, a ipak ostvaruju manje od 25 % zaposlenosti i bruto dodane vrijednosti u EU-u. Ti sektori moraju smanjiti svoje emisije, a očekivanja u tom pogledu sve su veća. Istraživanje i inovacije te nove tehnologije mogu im pomoći u ispunjenju tih očekivanja. S druge strane, niskougljične industrije i uslužni sektori proizvode manje od 10 % svih emisija CO₂, ali zapošljavaju više od 70 % radne snage EU-a te su istodobno i sektori s najvećim povećanjima zapošljavanja. Pa ipak, napredak nije automatski jer se i uslužni sektori sve više oslanjaju na električnu energiju. To znači da su potrebne ciljane politike koje će usmjeravati proces dekarbonizacije.

1,2 milijuna novih radnih mjesta samo su jedan od pozitivnih učinaka prelaska na zeleno gospodarstvo

Općenito, projekcije učinaka pune provedbe Pariškog sporazuma ⁽⁹⁾

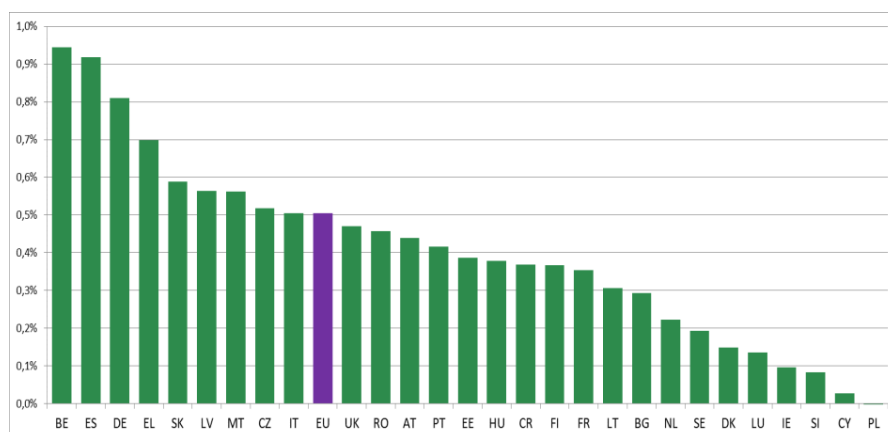
Prelazak na niskougljično gospodarstvo pridonosi povećanju BDP-a i zaposlenosti te ublažava polarizaciju poslova.

Energy scenario: Employment implications of the Paris Climate Agreement, Eurofound – Scenarij za energiju: učinci Pariškog klimatskog sporazuma na zapošljavanje, Izvješće

pokazuju da bi se prelaskom na niskouglično gospodarstvo BDP mogao povećati za dodatnih 1,1 %, a zaposlenost za 0,5 % u odnosu na scenarij bez djelovanja u području klime. To znači da bi se u EU-u do 2030., uz već očekivanih 12 milijuna novih radnih mjesta, moglo otvoriti dodatnih 1,2 milijuna radnih mjesta. Otvaranje radnih mjesta predviđa se uglavnom u rastućim zelenim sektorima i sektorima koji su u fazi da postanu zeleni, kako industrijskim tako i uslužnim, uključujući građevinarstvo, upravljanje otpadom i održive financije. Do pozitivnog učinka na BDP i zaposlenost dolazi uglavnom zbog ulaganja potrebnih da se ostvari taj prelazak te manje potrošnje za uvoz fosilnih goriva. Nadalje, zbog nižih potrošačkih cijena, posebno cijena solarne fotonaponske energije, povećali bi se raspoloživi dohoci, izdaci potrošača, a time i potražnja za (općenito radno intenzivnim) potrošačkim uslugama. Prelazak na niskouglično gospodarstvo mogao bi donekle ublažiti polarizaciju poslova koja je u tijeku kao posljedica automatizacije i digitalizacije, i to otvaranjem radnih mjesta za koja se nude prosječne plaće i za koja je potrebna prosječna razina vještina. Međutim, ti se učinci razlikuju među sektorima i zemljama, ali općenito su pozitivni. Projekcije za dugoročnije razdoblje (2050.) potvrđuju sličan pozitivan učinak na ukupnu zaposlenost, posebno ako se prihvodi od ugljika upotrebe za preusmjerenje s opreživanja rada na opreživanje povezano s okolišem.

Rast zaposlenosti kao rezultat djelovanja u području klime u državama članicama EU-a, 2030.

Učinci na zaposlenost po državama, odstupanje od polazne vrijednosti u %, 2030. Izvor: Eurofound (2019.), *Future of manufacturing - Energy scenario: Employment implications of the Paris Climate Agreement*, Eurofound Research Report, veljača 2019. (vidjeti poglavlje 5.).

Prelazak na niskouglično, kružno i klimatski neutralno gospodarstvo neće automatski biti uključiv jer podrazumijeva potencijalno znatne troškove i rizike za određene sektore. Potrebne mjere i reforme mogu imati velik utjecaj na ljude i regije i među ostalim dovesti do znatne preraspodjele rada u svim sektorima i zanimanjima te do korjenitih promjena u budućim zahtjevima u pogledu vještina. Instrumenti EU-a, kao što su ESF i Europski fond za prilagodbu globalizaciji (EGF) te Europski socijalni dijalog, mogu pridonijeti pravednom prelasku pružanjem potpore radnicima i obiteljima koji su ovisili o radu u energetski intenzivnim sektorima tijekom prelaska, među ostalim i ponovnim osposobljavanjem, prekvalifikacijom, individualiziranim savjetovanjem u postupku traženja posla te moguću nadoknadu dohotka.

Dostatna količina energije za odgovarajuće grijanje, hlađenje i rasvjetu te napajanje uređaja ključna je za osiguravanje pristojnog životnog standarda. Jedan je od rizika povezanih s dekarbonizacijom energetska siromaštvo, kada si sve veći udio kućanstava ne može priuštiti grijanje ili druge energetske usluge zbog kombinacije niskih primanja, visoke cijene energije i loše energetske učinkovitosti svojih domova. Energetska siromaštvo utječe na zdravlje, okoliš i produktivnost. Iz navedenog jasno proizlazi da su cjenovno pristupačno i kvalitetno stanovanje, uključujući socijalno stanovanje, važni radi socijalne pravednosti i osiguravanja prihvaćanja djelovanja u području klime. Cijene

Međutim, prelazak na niskouglično gospodarstvo nije automatski uključiv, a sa sobom nosi i rizike, uključujući preraspodjelu rada.

Drugi je mogući rizik energetska siromaštvo, koje se u EU-u smanjilo, ali još uvijek pogađa kućanstva s niskim i srednjim dohotkom u nekoliko država članica.

energije, koje su jedan od glavnih pokretača energetske siromaštva, znatno su porasle u posljednja dva desetljeća i time povećale financijski pritisak na kućanstva. Dobro usmjerena socijalna davanja, socijalno stanovanje i potpora za podmirivanje računa za energiju te mjere energetske učinkovitosti mogu ublažiti energetske siromaštvo. Općenito, u posljednje su vrijeme u EU-u zabilježeni neki pozitivni pomaci, a sposobnost odgovarajućeg zagrijavanja vlastitog stambenog prostora u prosjeku se smanjila ispod razine iz 2010. Međutim, kućanstva s niskim primanjima, a u nekim državama članicama i velik dio kućanstava sa srednjim primanjima, još uvijek nisu u stanju odgovarajuće zagrijati svoj stambeni prostor, posebno u gradovima i ruralnim područjima. Paket „Čista energija za sve Europljane” na nov i cjelovit način stavlja naglasak na energetske siromaštvo u okviru EU-a za klimatsku i energetske politiku te to pitanje rješava u zakonodavstvu o tržištu električne energije, u zakonodavstvu o energetske učinkovitosti i u nacionalnim energetske i klimatske planovima. To je ključna komponenta osiguravanja pravednog prelaska.

Onečišćenje zraka najveći je rizik za zdravlje povezan s okolišem u EU-u, koji uzrokuje otprilike 400 000 slučajeva preuranjene smrti godišnje. U EU-u su se emisije glavnih onečišćujućih tvari u zraku smanjile, ali one još uvijek premašuju vrijednosti utvrđene u relevantnim smjernicama EU-a i Svjetske zdravstvene organizacije. Određene su skupine osjetljivije od drugih na negativne učinke onečišćenja zraka, a to su djeca, starije osobe, osobe koje već imaju zdravstvene probleme i osobe nižeg socioekonomskog statusa. Veći je broj stanovnika iz urbanih područja nego onih iz ruralnih područja koji izjavljuju da su izloženi onečišćenju i drugim problemima povezanim s okolišem. Rješavanje problema onečišćenja zraka djelovanjem u području klime prilika je za dobivanje podrške među stanovništvom i političke podrške jer su pozitivni rezultati smanjenja onečišćenja zraka lokalne prirode, vidljivi su i kratkoročni u odnosu na apstraktnije mjere ublažavanja klimatskih promjena. Ciljanim mjerama, među ostalim i onima u okviru borbe protiv klimatskih promjena, mogla bi se spriječiti trećina slučajeva preuranjene smrti do 2050.

Konačno, „zeleni” obrasci proizvodnje i potrošnje te prateće stvaranje zelenih radnih mjesta isto tako jačaju mogućnosti za klimatski pametan i uključiv rast koji poduzećima donosi koristi u pogledu inovacija i produktivnosti, a ljudima veću dobrobit. Oporezivanje povezano s okolišem, a posebno preusmjeravanje s oporezivanja rada na oporezivanje povezano s potrošnjom energije, otpadom i onečišćenjem, moglo bi pridonijeti internaliziranju socijalnih i okolišnih vanjskih učinaka, sprečavanju stvaranja „onečišćivačkih oaza” te poticanju preraspodjele resursa i preusmjeravanja globalnih lanaca vrijednosti prema proizvodnji s niskom potrošnjom energije i niskougljičnoj proizvodnji.

6. ODRŽIVOST I UPRAVLJANJE: ULOGA SOCIJALNOG DIJALOGA

Socijalni dijalog ima važnu ulogu u promicanju održivosti u svim njegovim aspektima, gospodarskom, socijalnom i okolišnom. S obzirom na velike izazove povezane s pravednim prelaskom na zeleno gospodarstvo i održivi razvoj, od ključne je važnosti uključivanje socijalnih partnera kako bi se uzele u obzir relevantne informacije i postigao konsenzus o djelovanju. Socijalni dijalog može doprinijeti velikim iskustvom u olakšavanju suradnje i sinergija među ključnim dionicima. Socijalni partneri aktivno pridonose provedbi europskog stupa socijalnih prava i programa politika EU-a. Pridonose i ostvarivanju napretka u postizanju nekih od ciljeva održivog razvoja, posebno (a) poticanjem jednakosti na poslu i dobrih radnih uvjeta, (b) promicanjem uključivosti, (c) dogovaranjem o tome koje korake treba poduzeti kako bi se našim gospodarstvima upravljalo na ekološki prihvatljiviji način i (d) jačanjem demokratskih temelja naših društava.

Gustoća sindikalnog članstva u državi članici s najmanjom stopom siromaštva zaposlenih veća je za 45 postotnih bodova od one u državi članici s najvećom stopom siromaštva zaposlenih

Ključna načela socijalnog dijaloga, kao što su pravednost na radnom mjestu, zadovoljavajući radni uvjeti i

Onečišćenje zraka najveći je rizik za zdravlje povezan s okolišem u EU-u, koji posebno pogađa starije osobe, djecu i siromašnije ljude.

Djelovanje u području klime pruža nove mogućnosti za inovacije u području tehnologija i procesa kojima se pospješuje produktivnost poduzeća.

Socijalni partneri pridonose održivom razvoju promicanjem dobrih i uključivih radnih mjesta i upravljanja u koje je uključeno više dionika.

Pregovaranje o plaćama u korelaciji je s pozitivnim socijalnim ishodima, uključujući manju dohodovnu nejednakost.

prava radnika, čine srž socijalnih i gospodarskih aspekata održivosti. Dokazi upućuju na to da se kolektivnim pregovaranjem smanjuje disperzija plaća, da je veći stupanj centralizacije pregovaranja o plaćama povezan s nižom dohodovnom nejednakošću te da je veća gustoća sindikalnog članstva povezana s nižim stopama siromaštva zaposlenih. Općenito, zastupljenost zaposlenika obično poboljšava kvalitetu radnog okruženja. Na primjer, kod zaposlenika koje predstavlja sindikat ili radničko vijeće postoji 34 % manja vjerojatnost da će smatrati da im posao negativno utječe na zdravlje. Na temelju toga se može zaključiti da je zastupljenost zaposlenika važna za osiguravanje visokih standarda radnog okruženja, posebno s obzirom na predviđene promjene u kvaliteti rada povezane s prelaskom na niskougljično gospodarstvo.

Socijalni partneri promiču i uključivost, koja je ključna i za socijalnu i za gospodarsku održivost. Primjeri se mogu pronaći u područjima socijalne zaštite i transnacionalnih aktivnosti, u kojima socijalni partneri zagovaraju primjenu socijalne zaštite i drugih socijalnih prava ne samo na vlastite članove, nego na sve radnike. Socijalni su partneri i sve aktivniji u području okolišnog aspekta održivosti. Međutim, njihov se pristup prelasku na niskougljično gospodarstvo razlikuje od sektora do sektora i kreće se od obrambenih stavova u sektorima u kojima postoji rizik od gubitka radnih mjesta, kao što su rudarstvo i vađenje fosilnih goriva, do gorljivog promicanja u sektorima u kojima se očekuje da će taj

Zaposlenici koji su na neki način zastupljeni imaju za 66 % veću šansu da im osposobljavanje bude plaćeno

prelazak dovesti do stvaranja radnih mjesta, kao što je građevinarstvo. Za prelazak na niskougljično gospodarstvo od ključne je važnosti olakšati radnicima prekvalificiranje i usavršavanje. Obrazovanje i osposobljavanje mogu biti od koristi sektorima koji se suočavaju s rizicima te pomoći socijalnim partnerima u oblikovanju odgovora kojima se osigurava pravedniji prelazak. Zastupljenost zaposlenika povezana je s više prilika za osposobljavanje unutar poduzeća. Na primjer, kod zaposlenika koje predstavlja sindikat postoji za 66 % veća vjerojatnost da će im osposobljavanje biti plaćeno.

Osim što olakšavaju prelazak na održivost, procesi socijalnog dijaloga, kao što su partnerstva s više od dvije ili tri strane, jačaju demokratsko sudjelovanje u društvu EU-a. Omogućuju radnicima i poslodavcima da utječu na odluke o načinu ostvarivanja zelenoga gospodarstva, dajući im određenu moć u vrijeme sveprisutnih trendova koji mijenjaju svjetsko gospodarstvo. Suradnja sa socijalnim partnerima u upravljanju prelascima, uz savjetovanje sa stručnjacima i uz podršku vlada, može iznjedrati rješenja koja će izazvati najmanje poremećaja. Uključivanjem aspekata okoliša u tradicionalni socioekonomski program socijalni partneri postaju ključni dionici u poticanju zelenog i uključivog rasta.

ZAKLJUČCI

Već šestu godinu zaredom gospodarski oporavak popraćen je poboljšanjima rezultata u području zapošljavanja i socijalnih prava. Unatoč tome, zbog postojanih rizika i novih neizvjesnosti na globalnoj razini i na razini EU-a postavljaju se pitanja o izgledima za daljnji rast. Istodobno, zbog kontinuiranog rasta gospodarstva EU-a pozornost se usmjerila na pitanja dugoročne održivosti. Zbog hitnosti situacije, sve veće svijesti o propadanju okoliša i učinaka klimatskih promjena došlo je do porasta pritiska na oblikovatelje politika da ubrzaju prelazak na model gospodarstva koje je niskougljično, kružnije, održivo s aspekta okoliša i uključivo. EU se već sad može pohvaliti inovativnim, vrlo uspješnim gospodarstvom te visokim razinama socijalne zaštite i zaštite okoliša. Cilj je osigurati da ta postignuća budu održiva tijekom vremena kako bi se buduće generacije mogle koristiti istim resursima koja su na raspolaganju sadašnjim generacijama te poboljšati živote ljudi danas osiguravajući im njihova socijalna prava i jednake mogućnosti. Politika zapošljavanja i socijalna politika posebno mogu pomoći u osiguravanju socijalne održivosti u svijetu koji preoblikuju demografsko starenje, digitalizacija, globalizacija i djelovanje protiv klimatskih

Socijalni partneri promiču uključivu socijalnu zaštitu, a najčešće i prelazak na niskougljično gospodarstvo...

...te potiču usavršavanje kako bi se osigurao pošten i socijalno pravedan prelazak.

Socijalnim dijalogom, popraćenim stručnim savjetima i podrškom vlada, mogu se utvrditi najmanje štetna rješenja za pitanja održivosti.

promjena. Opća, vertikalna integracija socijalnih pitanja i pitanja povezanih s okolišem u buduće politike ključna je i pridonijela bi promicanju društvenog prihvaćanja potrebnih reformi.

Snažan gospodarski rast u EU-u ne može se održati bez većeg rasta ukupne faktorske produktivnosti, koja se više oslanja na učinkovito korištenje proizvodnim čimbenicima, a ne samo na širenje njihove upotrebe. Ukupna faktorska produktivnost raste u državama članicama i regijama koje imaju snažne institucije tržišta rada te u poduzećima koja ulažu u osposobljavanje radnika i u inovativni kapital i inovativne postupke. Politike koje pomažu razvoju ljudskog kapitala i olakšavaju inovacije na radnom mjestu najučinkovitije su za dugoročno povećanje produktivnosti, pod uvjetom da na tržištu rada ne postoji diskriminacija te da poduzeća imaju pristup potrebnom kapitalu.

S obzirom na velike demografske i tehnološke promjene, socijalna ulaganja pridonose održivosti sprečavanjem i ublažavanjem socijalnih rizika. Omogućuju građanima da budu aktivni na tržištu rada te da stječu nove vještine te im pružaju potporu u kritičnim razdobljima životnih tranzicija. Time se povećava stupanj aktivnosti i stope zaposlenosti, a smanjuju socijalni rizici. Među tim ulaganjima posebno se ističu skrb za djecu te rano i predškolsko obrazovanje, kojima se podupire sudjelovanje majki na tržištu rada i njihovo zapošljavanje, a istodobno se potiče razvoj vještina i jednake mogućnosti u ranoj fazi života djece. Ulaganjem u razvoj vještina, kvalifikacije i formalno osposobljavanje odraslih podupiru se konkurentnost poduzeća i plaće. Pristup cjenovno pristupačnom i primjerenom stanovanju važan je čimbenik koji Europljanima omogućuje da na tržištu rada iskoriste svoj potencijal i ravnopravnije sudjeluju u društvu.

Općenito se očekuje da će prelazak na niskouglijčno gospodarstvo imati pozitivne učinke na BDP, ukupnu zaposlenost i blagostanje. Pravodobna priprema za taj prelazak s pomoću boljih i novih vještina može ublažiti posljedice gubitka radnih mjesta u zanimanjima, sektorima i regijama koji su još uvijek povezani s visokouglijčnim gospodarstvom te omogućiti da se na bolji način iskoristi potencijal stvaranja radnih mjesta u zelenim sektorima. Međutim, prelazak na klimatski neutralno gospodarstvo nije automatski socijalno uključiv. Za uspješnost klimatske i energetske strategije EU-a ključno je uključiti socijalnu dimenziju od samog početka. Prema potrebi, kompenzacijske mjere, uključujući i one kojima je cilj smanjiti energetska siromaštvo, mogu pridonijeti socijalno pravednijem prelasku te bi trebale biti dio potrebnih reformi. I porezi povezani s okolišem pružaju mogućnost preusmjerenja oporezivanja s poreza na rad, što ima pozitivne posljedice za ukupnu zaposlenost i prihode. Politika i ulaganja trebali bi biti usmjereni i na rizike za zdravlje povezane s okolišem, kao što je onečišćenje zraka, te mogu pridonijeti dobivanju potpore javnosti za djelovanje i reforme u području klime.

Naposlijetku, upravljanje socijalnim dijalogom u koje je uključeno više dionika posebno je prikladno za postizanje širokog konsenzusa u svrhu promicanja najprikladnijih gospodarstava i društava. Djelotvorni socijalni dijalog potiče socijalnu pravednost poboljšanjem radnih uvjeta, a da se pritom ne ugrožava dugoročna gospodarska uspješnost. Sindikati i organizacije poslodavaca mogli bi još energičnije raditi na upravljanju prelaskom na niskouglijčno gospodarstvo, unatoč postojećim razlikama u stajalištima koje su povezane s nejednakim sektorskim učincima ekologizacije gospodarstva.

Jedini pouzdan način ostvarivanja istinski uravnoteženog i višedimenzionalnog modela održivog razvoja jest da se socijalni i okolišni ciljevi uzmu u obzir pri oblikovanju politika EU-a, a ne da se socijalni rizici i rizici povezani s okolišem rješavaju naknadnim korektivnim mjerama. To možda nije čarobni štapić za rješavanje svih otvorenih pitanja s kojima se EU suočava, ali će jamčiti zelenu i socijalnu Europu koja predano radi na ostvarenju obveza preuzetih na globalnoj razini.